

Souhlas

Lekce sexuální nauky pro vzdělávání
o respektujících vztazích

autorka lekce: Dagmar Krišová, dagmar@konsent.cz
grafické zpracování: Barush Maush
zadavatel: Konsent, z.s., 2021

podpořeno Nadací OSF v rámci programu Active Citizens Fund

Souhlas

> lekce sexuální nauky

Před lekcí souhlas doporučujeme zařadit hodinu věnující se pravidlům hodin sexuální výchovy a lekci otevírající téma sexu a objasňující základní pojmy a zákonné normy.

Z naší zkušenosti jako úvodní aktivita bloku věnujícímu se sexuální výchově dobře fungují volné asociace na slovo SEX, které vyučující zapisuje na tabuli a následně je komentuje a doplňuje. Volné asociace na slovo sex pomáhají uvolnit atmosféru ve třídě, prolamují stud z tématu a připravují půdu pro věcnější a hlubší debatu o tématu. Při volných asociacích většinou zazní i vulgarismy testující hranice vyučujících. Zkušenosti vyučující doporučují vulgarismus vyslechnout s klidnou tváří a požádat studující, aby vulgarismus přeformulovali.

> očekávané výstupy

Studující

- > umí vysvětlit význam slova souhlas,
- > chápou důležitost souhlasu u sexuálních aktivit,
- > umí rozlišit situace, v nichž k souhlasu k sexuální aktivitě dochází a v nichž k souhlasu nedochází,
- > vědí, že mohou vyjádřit nesouhlas,
- > vědí, že nesouhlas druhé osoby musí respektovat.

> pomůcky

Příloha č. 1: Chce to? (*bud' kopie do dvojic, nebo připraveno k promítnutí na interaktivní tabuli*)

Dataprojektor, počítač, reproduktory a připojení na internet (nebo stažená videa v počítači)

Připravené odkazy:

[Je to souhlas nebo ne?](#)

[Tea consent](#) - Souhlas se šálkem čaje

Příloha č. 2: Charakteristiky souhlasu: rozšíření - nastříhané pro skupinky po max. 4 osobách

> klíčová slova

souhlas, souhlas k sexu, hranice, sexuální aktivita, respekt

> čas

Popsaný postup lekce počítá s variantou 90 minutové lekce, s třídou zvyklou diskutovat však může trvat déle; aktivity lze zredukovat na 45 minutovou lekci nebo se tématu naopak věnovat déle, třeba 135 minut.

Úvodní poznámky k tématu

Průřezový rámec lekcí

- > Sex slouží k reprodukci, ale většinu sexuálních aktivit lidé dělají za účelem rozkoše a potěšení;
- > mezi sexuální aktivity řadíme kromě vaginální penetrace i líbání, hlazení, mazlení, orální a anální sex, petting;
- > sex spolu mohou mít (a mají) lidé různých pohlaví a genderových identit;
- > jsou lidé, kteří nepociťující sexuální touhu nebo/ani sexuální přitažlivost (asexualita).

Koncept souhlasu

Koncept souhlasu je zásadní pro všechny typy sexuálních aktivit i pro flirtování a namlouvání. Studující by se o něm měli dozvědět co nejdříve a měli by se o něm učit průběžně, neboť se jedná o princip prolínající se různými životními situacemi, i těmi, které nemají sexuální podtext. Potřeba souhlasu by měla být zdůrazňována v každé hodině sexuální výchovy jako nezbytná součást intimního partnerství.

Znalost konceptu souhlasu u sexuálních aktivit je pro dospívající posilující, protože je učí, že mohou i nesouhlasit a vyjádřit své ne. Zvláště v období dospívání je někdy těžké vymezit si vlastní hranice a chránit si je. Koncept souhlasu dospívající učí, že mají právo na to, aby jejich hranice byly respektovány, a učí je vnímavosti vůči hranicím jiných osob. Všímatost a citlivost k signálům, které nám náš partner nebo partnerka vysílá, je jednou z kompetencí, které rozvíjí i tato lekce.

Oběti sexuálního násilí jsou často kritizovány, že v situaci ohrožení neřekly dostatečně jasně ne a nevyjádřily svůj NESouhlas dostatečně zřetelně. Je nutné si uvědomit, že situace sexuálního nátlaku jsou psychicky extrémně náročné a dotčené osoby vyhodnocují, co si vůči agresorovi mohou a nemohou dovolit. Vyjádření jasného NE pro ně může představovat riziko eskalace násilí, a proto se svůj nesouhlas často snaží vyjádřit jemnějšími formami. V 70 % případů znásilnění u obětí navíc dochází k paralýze. Během ní je oběť para-

lyzována strachem a nedokáže se proto ani bránit, ani jakkoliv vyjádřit. Není nutné, aby někdo řekl jasné NE k tomu, aby vyjádřil, že nemá zájem v sexu pokračovat, není to ani jeho povinností. Naše společenské konvence a zažité způsoby komunikace nám na základě kontextu situace umožňují rozpoznat, zda druhá osoba s něčím souhlasí nebo nesouhlasí. Když nás například někdo pozve do kina a my chceme odmítnout, také neřekneme jasné a rázné NE bez žádného dalšího komentáře, ale spíše odmítnutí formulujeme ve stylu „Víš, dneska nemůžu, už mám něco domluveného.“ Nesouhlas v každodenních situacích vyjadřujeme běžně tak, abychom zmírnili dopad odmítnutí a „ránu“, kterou tím druhé osobě způsobíme. Většina lidí už z pouhé intonace, řeči těla a volby slov („noo, asi, nevím...“) dokáže pochopit, kdy dochází k odmítnutí a nesouhlasu¹.

Tak jako je jednoduché pochopit nesouhlas u pozvání do kina a jiných každodenních situací, mělo by být jednoduché pochopit i nesouhlas u sexuálních aktivit. Lekce Souhlas nabízí studujícím různé situace, na nichž si trénují svou citlivost vůči signálům, které vysílá druhá osoba, a učí se o základních principech a charakteristikách souhlasu u sexu.

Sexuální aktivita bývá často mylně redukována pouze na pohlavní styk. Mezi sexuální aktivity však řadíme i líbání, doteky se sexuálním podtektem nebo orální a anální sex.

Jak souhlas vypadá?

- > Souhlas může být vyjádřen verbálně i neverbálně. Verbální souhlas musí být v souladu s řečí těla. Pokud se druhá osoba aktivně zapojuje, je na ní vidět, že se jí aktivita líbí, sama vybízí k další, jedná se o souhlas.
- > Souhlas musí být pozitivní, dobrovolný, aktivní a vědomý. NE znamená ne. Pasivní chování a nedostatek participace v sexuální aktivitě může rovněž znamenat nesouhlas.
- > Pokud si nejsme jistí, vždy je lepší se zeptat, zda můžeme pokračovat.
- > Souhlas vyřčený pod nátlakem není souhlas.
- > Souhlas musí udělit všichni zapojení a všichni musí vědět, s čím souhlasí.

- > Vyžádat si souhlas a ujistit se, že byl udělen, je vždy zodpovědností osoby, která iniciuje aktivitu nebo ji chce posunout do další fáze.
- > Souhlas může být kdykoliv odebrán.
- > Souhlas nelze předpokládat na základě domněnek. Flirtování, typ oblečení ani jeho absence, přijetí pozvání nebo drinku neznamena automatický souhlas k sexuální aktivitě.
- > Romantický vztah a dlouhodobé partnerství neznamena automatický souhlas se sexuální aktivitou.
- > Mlčení není souhlas.
- > Pokud je někdo opilý, omámený nebo v bezvládném stavu, nemůže udělit vědomý souhlas.
- > Osoba mladší patnácti let nemůže udělit souhlas k sexuální aktivitě (kromě líbání a neckingu), protože podle § 187 trestního zákoníku odstavec 1 se ten, kdo „vykoná soulož s dítětem mladším patnácti let nebo kdo je jiným způsobem pohlavně zneužije“, dopustí trestného činu.

UPOZORNĚNÍ

Lekce o souhlasu může u některých studujících vyvolat vzpomínky na situace sexuálního zneužívání, obtěžování nebo násilí. V případě, že se studující svěří se svou zkušeností, je důležité:

Naslouchat: Zůstaňme v klidu, věnujme studujícím veškerou pozornost a dejme jim najevo, že jsme slyšeli vše, co bylo řečeno, a že si vážíme toho, že se nám svěřili.

Důvěřovat: Věřme tomu, co studující říkají, a dejme jim vědět, že jim věříme. „Věřím tomu, co mi říkáš.“ Dejme najevo, že víme, že svěřit se vyžadovalo velkou odvahu a kuráž.

Ukázat soucit: Můžeme říct: „Nezasloužila sis to.“ „Mrzí mě, že jsi něco takového musel zažít.“

Ujistit o nevině: Zdůrazněme, že vina neleží na oběti. Lidé, kteří zažili sexuální násilí, se často sami obviňují. „Není to tvoje vina, je to vina toho, kdo ti ublížil.“

Nabídnout transparentní pomoc: Nabídněme další pomoc a sdělme, jaký bude náš další postup. Je důležité dopředu zjistit, jaký je postup na naší škole, a informovat toho, kdo se svěřil, o tom, co se bude dít. Zjistíme si kontakty na organizace, které poskytují pomoc obětem sexuálního násilí.

Postup

Doporučujeme vést celou lekci v komunitním kruhu bez lavic.

*Pokud máme zřízenou **krabici na dotazy**, upozorníme studující na možnost kdykoliv během hodiny a po hodině využít možnosti položit anonymní dotaz prostřednictvím krabice na dotazy. (K pravidlům a krabici na dotazy více viz obecný úvod k lekcím.) Pokud po předchozí hodině vložil někdo nějaké dotazy do krabice, můžeme začátek hodiny věnovat zodpovězení některých z nich, případně žáky/žákyně informujeme o tom, že jsme si dotazy přečetli, a stanovíme čas, kdy je zodpovíme.*

ÚVOD

5-10 minut

- Krátce zopakujeme základní pravidla, která jsme se studujícími nastavili na začátku hodin sexuální výchovy.
- Zdůrazníme, že je nutné, aby osobní příběhy/zkušenosti/názory, které během hodiny zazní, zůstaly ve třídě a nikdo ze studujících je nevynášel. Současně pokud někdo nechce svoje zkušenosti sdílet, nemusí (platí jak pro studující, tak pro vyučující).
- Sdělíme studujícím, že se budeme bavit o souhlasu k sexuální aktivitě, a že cílem hodiny je pochopit, proč je souhlas důležitý, a naučit se rozpoznat, kdy k souhlasu dochází a kdy ne.

Aktivity pro zcitlivění k tématu

SOUHLAS - DEFINICE

5 minut

Pro 45 minutovou verzi lekce doporučujeme tuto a následující aktivitu vynechat.

- Informujeme studujícími studující, že nejdříve se budeme věnovat souhlasu v obecné rovině.
- Napíšeme na tabuli slovo SOUHLAS.
- Požádáme studující, aby přicházeli s nápady na význam slova.
- Tématicky podobné asociace studujících zapisujeme na tabuli k sobě a vytváříme tak obecnější kategorie. (Varianta - necháme studující napsat nápady na post-it papírky a ty pak přeskupujeme na flipchartovém papíru.)

Nápady studujících okomentujeme tak, aby zazněla následující definice:

Souhlas je svolení k tomu, aby se něco stalo nebo domluva na tom, že se něco uskuteční.

SOUHLAS - PŘÍKLADY

10 minut

- Vyzveme studující, aby ve dvojicích vymysleli příklad situací nebo aktivit jiných než sex, k nimž lidé potřebují souhlas. (Např. když si chci něco půjčit, když chci jít s kamarády večer ven, apod.) Upozorníme je, že na vymyšlení mají 1 minutu a že budou své příklady následně sdílet se třídou.
- Vyzveme dvojice, aby sdílely své nápady.
- Vybereme jeden modelový případ (nebo použijeme vlastní ilustrační) a kládeme doplňující otázky, jejichž smyslem je navést studující k charakteristikám souhlasu, kterým se budeme věnovat v další aktivitě.

Můžeme jednotlivé charakteristiky během diskuse napsat na tabuli a vrátit se k nim později, nebo je zatím explicitně nezmiňovat, opsat je vlastními slovy a definovat je až v následující aktivitě.

Ilustrační příklad:

Chci si od kamarádky půjčit knížku a kamarádka mi řekne, že si ji půjčit můžu.

Můžu si knížku od kamarádky půjčit opět za týden, aniž bych se jí předem zeptala? Ne. Musím vždy znovu zeptat, souhlas se uděluje pro konkrétní okamžik a situaci. **SOUHLAS JE KONKRÉTNÍ.**

Můžu si s půjčenou knížkou dělat, co chci? Třeba ji půjčit někomu jinému? Ne. Kamarádka musí předem vědět, s čím souhlasí.

SOUHLAS MUSÍ BÝT INFORMOVANÝ.

Když mi kamarádka řekne, že si ji můžu půjčit na týden, ale po třech dnech mi řekne, že už ji potřebuje vrátit, můžu si ji ještě zbývající dny nechat? Ne. Každý má právo změnit rozhodnutí, i když je to nepříjemné. Můžeme najít nějaký kompromis, ale poslední slovo má ten, kdo souhlas původně udělil.

SOUHLAS JE ODVOLATELNÝ.

Když se zeptám, jestli si knížku můžu půjčit a kamarádka váhá a říká, no já nevím, asi... Můžu si knížku půjčit? Ne. Váhání, nejistota je projevem toho, že člověk pravděpodobně nechce.

SOUHLAS BY MĚL BÝT NADŠENÝ.

Kamarádka se zdráhá mi knížku půjčit, tak jí řeknu, že když mi ji nepůjčí, řeknu jejím rodičům, že vím, že šla za školu. Potom mi ji půjčí. Jednalo se o souhlas? Ne. Souhlas daný pod nátlakem není souhlas.

SOUHLAS BY MĚL BÝT DOBROVOLNÝ.

SOUHLAS - DEFINICE

5 minut

- Napíšeme na tabuli slovní spojení SOUHLAS K SEXU.
- Požádáme studující, aby přicházeli s nápady na význam sousloví.
- Následně shrneme:

Souhlas k sexu je dobrovolná dohoda, při níž oba partneři/partnerky nebo partner a partnerka souhlasí se sexuální aktivitou. Sexuální aktivita zahrnuje: líbání, dotýkání se sexuálním podtextem, orální, anální nebo vaginální sex. Pokud po někom požadujeme sexuální aktivitu bez souhlasu, dopouštíme se násilí a druhému člověku ubližujeme - psychicky i fyzicky.

Aktivity rozvíjející hlavní téma

CHCE TO?

10 - 15 minut

Aktivita od Dagmar Herákové, upraveno.

- Na interaktivní tabuli promítneme tabulku, Příloha č. 1: Chce to? (případně rozdáme tištěné zadání do skupiny).
- Necháme studující, aby ve skupinách nebo dvojicích rozhodli, zda se jedná o souhlas k sexu nebo ne.
- Skupiny postupně vyzveme, aby doplnily své odpovědi na tabuli, a společně se zbytkem třídy okomentujeme.
- U situací, které jsou podle názoru studujících sporné nebo u nich uvedou „nevím“, je navedeme k tomu, že pokud nevědí nebo si nejsou jistí, co chování partnera nebo partnerky znamená, musí se ujistit, že mohou pokračovat, nebo se zeptat, co partner nebo partnerka chce.

Řešení

Pokud partner nebo partnerka reaguje následujícím způsobem, má zájem o sex?

má zájem **O**, nemá zájem **X**, nevím **?**

Vypadá, že spí. **X** Je namol a nemá situaci pod kontrolou. **X** Tiskne se k tobě. **O?**

Vydává vzrušené zvuky. **O?** Dává mezi sebe a tebe ruce. **X?** Pomáhá se svlékáním. **O?**

Nereaguje na líbání. **X?** Hihňá se nebo se usmívá. **O?** Usmívá se, ale má ztuhlé tělo. **?X**

Leží bez hnutí. **X?** Působí nejistě nebo vystrašeně. **X?** Vypadá, že si to užívá. **O?**

Doplňující metodické poznámky

Většina situací jde relativizovat a i reakce, která se jeví jako jasné ano, může v některých konkrétních situacích znamenat ne a naopak. Bohatost diskuse nad jednotlivými příklady bude záviset na zralosti a zkušenostech studujících. Mladší žáci a žákyně snadněji určí, zda osoba má zájem nebo nemá zájem, u starších studujících se pravděpodobně objeví více odpovědí „nevím“ a bude

možné rozvíjet různé hypotetické situace - například vydávání vzrušených zvuků může znamenat, že osoba chce sex a užívá si danou situaci, ale i to, že chce mít sex rychle za sebou a vzrušení pouze předstírá. Hihňání může znamenat souhlas, ale také může značit nejistotu, obavu a strach říct ne apod. Výstupem cvičení je dovést studující k tomu, že vždy, když si nejsme jistí, zda druhá osoba s tím, co děláme, opravdu souhlasí a užívá si to, se musíme zeptat.

JAK SE UJISTIT?

5 minut

- Vyzveme studující, aby přicházeli s nápady, jakým způsobem se můžeme ujistit, že se naši partnerce nebo našemu partnerovi líbí to, co děláme.
- Pokud nezazní, můžeme doplnit následující příklady.

Líbí se ti to? Můžu pokračovat? Chceš, abych... ? Co kdybychom teď... ?
Jsi v pořádku... ? ...

JE TO SOUHLAS?

15 minut

- Vysvětlíme, že si pustíme pět scének a úkolem studujících bude poznat, zda se ve videu objevil souhlas.
- Pouštíme jednotlivá videa a vždy, když se objeví černá obrazovka, video zastavíme a zahájíme diskusi se studujícími.
- Zeptáme se studujících, zda osoba, která iniciuje sexuální aktivitu, dostala od druhé osoby souhlas, nebo ne.
- Požádáme studující, aby vyargumentovali svou volbu. Podle čeho poznali, že se jedná o souhlas, nebo o nesouhlas. Kdy poznali, že osoba nechce?
- Pokud osoba, která iniciuje sexuální aktivitu, souhlas nedostala, jak by se měla zachovat? Necháme studující navrhnout možné reakce tak, aby došlo k respektování nesouhlasu.
- Necháme video dohrát do konce a zeptáme se studujících, zda mají nějaké doplňující komentáře.
- Přejdeme k dalšímu videu a opakujeme postup.

Doplňující metodické poznámky

Upozorníme studující, že ve videích byly situace, kdy nesouhlas v páru nerespektovala jak žena, tak muž, a že se každý z nás může ocitnout v situaci, kdy budeme muset rozpoznat, jestli nám souhlas byl udělen, nebo ne a případný nesouhlas respektovat. Explicitně zmíníme, že videa zobrazovala pouze pár muže a ženy, ale stejné situace mohou nastat i v páru dvou mužů nebo dvou žen a vždy je nutné se o souhlasu druhého ujistit a případný nesouhlas respektovat.

ODMÍTNUTÍ

5-10 minut

- Navážeme na videa tím, že jsme viděli několik ukázek toho, jak může být vyjádřen nesouhlas.
- Upozorníme na to, že odmítnout někoho může být náročné, zvláště, když se jedná o intimní situaci. Zeptáme se studujících, proč je podle nich někdy těžké vyjádřit nesouhlas. >> Bojíme se, že někomu ublížíme. Máme strach, že se bude zlobit, když odmítneme. Je nám to trapné, protože si myslíme, že když jsme souhlasili s něčím, měli bychom pokračovat. Nevíme, jak nesouhlas vyjádřit apod.
- Snažíme se studující dovést k tomu, že odmítnout někoho je těžké i v situacích, kdy se nejedná o sex.
- Zdůrazníme, že se za odmítnutí nemusíme stydět a že je důležité chránit si své hranice.
- Vyzveme studující, aby přicházeli s návrhy, jak můžeme verbálně vyjádřit nesouhlas.
- Pokud nezazní, můžeme doplnit následující příklady:

Ne. Teď ne. Nelíbí se mi to. V tomhle mi není dobře. Necítím se připravený. Co kdybychom zůstali jenom u líbání? Víc dnes nechci. ... Dneska ne, ale můžeme to třeba zkusit příště.

JAK SE UJISTIT?

5-10 minut

- Pustíme video [Tea consent - souhlas se šálkem čaje](#)
- Můžeme se vrátit k aktivitě *Chce to?*, promítnout původní odpovědi studujících a nechat je, aby své odpovědi upravili na základě informací, které se dozvěděli ve videu.

CHARAKTERISTIKY SOUHLASU

10 minut

Pokud máme dostatek času, můžeme před zápisem do sešitu zařadit doplňující aktivitu Charakteristiky souhlasu - rozšíření.

- Vrátime se k nápisu na tabuli SOUHLAS K SEXU a vyzveme studující, aby si otevřeli sešity a nadepsali si nadpis - Souhlas k sexu - charakteristiky a diktujeme jim charakteristiky - dobrovolný, odvolatelný, informovaný, nadšený, konkrétní. *(Pokud jsme charakteristiky vypsalí na tabuli už u aktivity Souhlas - příklady, necháme studující, aby si jednotlivé charakteristiky opsali.)*
- Po zápisu charakteristik vyzveme studující, aby nám vlastními slovy zkusili vysvětlit, co jednotlivé charakteristiky znamenají. Jejich výpovědi upřesníme.
- K zapamatování jednotlivých charakteristik můžeme použít akronym z angličtiny - FRIES = hranolky, který je složen z prvních písmen jednotlivých charakteristik v angličtině.

dobrovolný (freely given) - daný druhému bez nátlaku, manipulace či vydírání. Když někdo nemá možnost sex odmítnout, není souhlas dobrovolný.

odvolatelný (reversible) - každý máme kdykoliv právo se rozhodnout, že už nechceme v sexu/sexuální aktivitě pokračovat.

informovaný (informed) - musíme dopředu vědět, co se bude dít. Například, když souhlasíme se sexem, neznamená to, že automaticky souhlasíme se všemi praktikami nebo s tím, že sex proběhne bez použití kondomu.

nadšený (enthusiastic) - pokud přijde na sex, měli bychom dělat jen věci, které opravdu chceme s radostí dělat, ne věci, které si myslíme, že bychom dělat měli. Máme-li čas, můžeme se studujícími diskutovat o tom, zda by jim bylo příjemné mít sex s někým, kdo to vlastně nechce. Užili by si to pak?

konkrétní (specific) - souhlas se týká vždy daného okamžiku; když se sexuální aktivitou souhlasím dnes, neznamená to, že s ní automaticky souhlasím zítra nebo pozítří.

Počáteční písmena charakteristik souhlasu v češtině vytváří akronym NIKDO. Jako pomůcku lze jistě pracovat i s touto zkratkou a včlenit ji například do věty „NIKDO nemá právo mít se mnou sex bez mého souhlasu“. V lekci jsme se rozhodli pro anglickou verzi, protože se domníváme, že se studující s anglickou zkratkou s větší pravděpodobností setkají i v jiných kontextech než při hodinách sexuální výchovy (sociální sítě, youtube apod.).

Závěrečné aktivity

REFLEXE

10-15 min

- Požádáme studující, aby každý krátce sdělil, co si z hodiny odnáší, co pro něj bylo přínosné a důležité. // Požádáme studující, aby každý napsal na post-it papírek, co si hodiny odnáší, co pro něj bylo přínosné a důležité. Necháme studující lepit post-it papírky na flipchart a následně je přečteme. // Požádáme studující, aby si ve dvojici sdíleli, co pro ně bylo přínosné a důležité a následně necháme jednotlivé dvojice krátce sdílet, o čem mluvily.
- Shrňme, že než se s někým chceme líbat, hladit, mazlit nebo mít sex, je důležité se ujistit, že druhý je s námi na stejné vlně a chce to také. Je potřeba být k druhému upřímný v tom, co chceme dělat a co dělat nechceme.
- Souhlas nemusí být jen vyřčený slovně. Je potřeba, abychom byli velmi vní-

maví a pozorní, a kdykoliv si nejsme jistí, musíme se zeptat.

Vyžadováním sexuální aktivity na někom, kdo nesouhlasí, se dopouštíme násilí.

Pokud máme zřízenou krabici na dotazy, informujeme studující, že pokud mají nějaké doplňující dotazy, které nechtějí formulovat před třídou, mohou využít krabici na anonymní dotazy. Požádáme třídu, aby si všichni vzali papír a tužku a aby, i když nemají žádný konkrétní dotaz, aby vhodili do krabice papírek s nápisem „žádný dotaz“. Ujistíme třídu, že za námi po skončení hodiny mohou kdykoliv zajít.

Doplňující aktivita

CHARAKTERISTIKY SOUHLASU - ROZŠÍŘENÍ

20 minut

Aktivita od Dagmar Herákové, upraveno.

- Do skupin (max. 4 osoby) nebo do dvojic rozdáme rozstříhané charakteristiky souhlasu, zdůvodnění charakteristiky a věty, které demonstrují situace, kdy daná charakteristika souhlasu **nebyla** naplněna.
- Necháme skupiny, aby lístečky roztřídily.
- Společně zkontrolujeme roztřídění lístečků a následně necháme studující, aby si do sešitu zapsali Souhlas k sexu: dobrovolný, odvolatelný, informovaný, nadšený, konkrétní.

Viz příloha č. 2

Maush Barush, Ingrová Lucie, & Možnar Daniel. (2020). *Je to souhlas?* [Video].

Bílý kruh bezpečí. (2018, February 2). *Tea Consent - souhlas se šálkem čaje* [Video]. YouTube. https://www.youtube.com/watch?v=2Im5KQM_xLM&ab_channel=B%C3%ADI%C3%BDkruhbezpe%C4%8D%C3%AD

Cameronová, D. (2018). *Mýtus o Marsu a Venuši*. Filosofia.

Sexual Consent. (n.d.). Planned Parenthood | Official Site. <https://www.plannedparenthood.org/learn/relationships/sexual-consent>

teachingsexualhealth.ca. (n.d.). *Grade 9 Consent 1*. <https://teachingsexualhealth.ca/app/uploads/sites/4/Gr9-LP3a-Consent1-ENGLISH-FINAL.pdf>

Přílohy

PŘÍLOHA Č. 1: CHCE TO?

Pokud partner nebo partnerka reaguje následujícím způsobem, má zájem o sex?

má zájem **O**, nemá zájem **X**, nevím **?**

Vypadá, že spí. Je namol a nemá situaci pod kontrolou. Tiskne se k tobě.

Vydává vzrušené zvuky. Dává mezi sebe a tebe ruce. Pomáhá se svlékáním.

Nereaguje na líbání. Hihňá se nebo se usmívá. Usmívá se, ale má ztuhlé tělo.

Leží bez hnutí. Působí nejistě nebo vystrašeně. Vypadá, že si to užívá.

PŘÍLOHA Č. 2: CHARAKTERISTIKY SOUHLASU: ROZŠÍŘENÍ

DOBROVOLNÝ	Daný bez nátlaku, manipulace či vydírání.	„Když se se mnou nevyspíš, rozejdeme se.“
NADŠENÝ	Měli bychom dělat jen věci, které opravdu chceme s radostí dělat.	„Nemusíš nic dělat, já se o to postarám, budu rychle.“
INFORMOVANÝ	Musíme dopředu vědět, co se bude dít.	„Mě ten kondom tlačil, tak jsem si ho sundal, no. Ty nadělaš, stejně bereš i prášky, ne?“
ODVOLATELNÝ	Kdykoliv se můžu rozhodnout, že už nechci pokračovat.	„Jak jako přestat? Jednou jsme začali, tak to pěkně dokončíme!“
KONKRÉTNÍ	Týká se vždy daného okamžiku a dané aktivity.	„Cože? Spíme spolu každý víkend, takže i dneska!“

autorka lekce: Dagmar Krišová, dagmar@konsent.cz
 grafické zpracování: Barush Maush
 zadavatel: Konsent, z.s., 2021

Projekt podpořila Nadace OSF v rámci programu Active Citizens Fund, jehož cílem je podpora občanské společnosti a posílení kapacit neziskových organizací. Cílem programu je dále inspirace k aktivnímu občanství a pomoc znevýhodněným skupinám. Program Active Citizens Fund vstoupil do České republiky v září roku 2019 s cílem podpořit neziskové organizace neohledně na jejich velikost a zkušenosti. V České republice jej spravuje konsorcium, které tvoří Nadace OSF, Výbor dobré vůle – Nadace Olgy Havlové a Skautský institut. Program je realizován v rámci Fondů EHP a Norska 2014–2021. Prostřednictvím Fondů EHP a Norska přispívají státy Island, Lichtenštejnsko a Norsko ke snížení ekonomických a sociálních rozdílů v Evropském hospodářském prostoru (EHP) a k posilování spolupráce s 15 evropskými státy. Důležitým posláním programu je také spolupráce mezi Českou republikou a dárcovskými státy. Jde o spolupráci mezi českými neziskovými organizacemi a organizacemi z Islandu, Lichtenštejnska a Norska.